

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΗΛΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ε. Μ. ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περιόδον πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν μίαν περιεργον ἱστορίαν. Τῆς Ἰουδαϊκῆς παροικίας ἀκμαζούσης εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταφυγούσης δὲ ἐκεῖ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ναβουχοδονόσορος καὶ μὴ ἐπανελθούσης μετὰ ταῦτα εἰς τὴν μητέρα πατρίδα, ἀπεφασίσθη τῷ 150 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ὀνίου, υἱοῦ τοῦ Ὀνίου Γ' καὶ τελευταίου ἱερέως Σαδοκίτου, ἡ ἀνέγερσις ἑνὸς πραγματικοῦ ναοῦ ἐφαιμίλλου τοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, κατόπιν ἀδείας τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος, εἰς Λεοντόπολιν, τοῦ νομοῦ τῆς Ἡλιουπόλεως, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Βούβαστιν. Τὴν δικαιολογίαν τοῦ ἐγχειρήματος, ἀνεῦρον εἰς ἓν χωρίον τοῦ Ἡσαίου (Ἡσ. ΙΘ' 19. Ἰωσηφ. Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΓ' γ 1-3, Ἰουδ. Πολ. Α' α, 1, Ζ' ι, 2-4) ὅπου ἀναφέρεται θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ ἐν χώρᾳ Αἰγυπτίων. Ἐφ' ὅσον οὐδεὶς ἀποχρῶν λόγος ὑπάρχει ἵνα μὴ δώσωμεν πίστιν εἰς τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου, ὁ ναὸς οὗτος ἦτο μικρότερος καὶ πενιχρότερος τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων. Δυστυχῶς ὅμως, καὶ αὐτὸς ὁ ναὸς κατεστράφη τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα ἐπὶ Παυλίνου ἡγεμόνος Ἀλεξανδρείας καὶ Τίτου αὐτοκράτορος χωρὶς νὰ ἀφίση, πολύτιμα δι' ἡμᾶς λείψανα.

Ὁ πραγματικὸς ἐν τούτοις ναὸς, διέτρεξε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 63 π.Χ. Ὅτε ἐν τέλει ἡ πόλις παρεδόθη τὴν 10 Τισρί (22 Σεπτ.), ἀνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐνεργείας, ὁ Ῥωμαῖος Ὑπατος, ἀνευ σεβασμοῦ πρὸς τὰ ἅγια τῶν Ἰουδαίων, εἰσῆλθε, ἴσως διὰ λόγους περιεργείας, ἴσως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπεροχῆς του, μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀδύτου, ὅπου εἶδεν ἰδίους ὄμμασι, τὴν χρυσὴν τράπεζαν, τὴν λυχνίαν, τὰ σκεύη, τὰ μῦρα, καὶ ἴσως ἔτι ἐνδιαφέρον δι' αὐτόν, τοὺς σωροὺς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ, ἀνερχομένους εἰς τὸ σὺχλι εὐκαταφρόνητον ποσὸν τῶν 2000 ταλάντων. Εἰς μνήμην αὐτοῦ, ὡς ἀναφέρωμεν, ὅτι ἡ συμπεριφορὰ του ὑπῆρξεν ἀρίστη, οὐδόλως θίξαντος τὰ τιμαλφῆ.

Ὑστερότερον, ὁ Κράσσος, εὐρισκόμενος εἰς οἰκονομικὰς στενοχωρίας ἠναγκάσθη νὰ κατάσχη τὰ 2000 αὐτὰ τάλαντα, καθὼς καὶ νὰ ἀποκομίση ἕτερα 8000, ἀνανεώσας δι' ἀκόμη μίαν φορὰν, τὴν χειρονομίαν, τῆς ἀποσπάσεως τῶν χρυσῶν ἐλασμάτων, τῶν καλυπτόντων τὰς θύρας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 556 τοῦ ΚΔ' τόμου.

Ἦδη ἡ Παλαιστίνη εὐρίσκετο διὰ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν σκέπην. Ὄταν δὲ ὁ πολυθρύλτος Ἡρώδης, καταστάς βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τοῦ Μάρκου — Ἀντωνίου, ἠδυνάτει διὰ τῶν ἰδίων του μέσων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του Ἱερουσαλήμ, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τὰς ρωμαϊκὰς λεγεῶνας. Ἡ νεωτέρα πολιορκία τῆς πόλεως, τοῦ 38 π.Χ., διαρκέσασα ἐπ' ἀρκετόν, ἔκαμε τοὺς αἰμοδιψεῖς στρατιῶτας νὰ ἐκμανοῦν, καὶ μόλις τὸ τεῖχος ἐκάμφθη, λυσσώδεις, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν λεηλασίαν. Διηγοῦνται δέ, ὅτι καθὼς ὁ νέος βασιλεὺς Ἡρώδης εἶδεν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα ὑπερέβαινε τὰ θεμιτὰ ὄρια τῆς θηριωδίας, αὐτὸς οὗτος ἀπειροῶτο νὰ ἀναστειλῇ τὰς βιαιοπραγίας προσφέρων διάφορα ποσὰ εἰς τοὺς μαχητὰς ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας. Ἡ Ἱστορία ἔχει στιγματίζει ἀνεξιτήτως τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἡρώδου μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ὁμότητος καὶ τῆς θηριωδίας. Ἀλλὰ ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ χυθέντος αἵματος καὶ τῶν διωγμῶν, μᾶς τὸν παρουσιάζει ὡς ἓνα φιλοπρόοδον ἡγεμόνα, ὅστις διαθέντων ἱκανοὺς θησαυροὺς, ἐφρόντισε νὰ προικίσῃ τὴν Παλαιστίνην καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, μὲ πολυπληθῆ καὶ λαμπρὰ οἰκοδομήματα. Ἐν τέλει, διὰ νὰ ἐξευμενίσῃ τοὺς ὑπηκόους του ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ τὸ θεάρεστον ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ναοῦ. Παρὰ τὴν ἔμφυτον ἐχθρότητα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου ἀπέναντί του, οἵτινες ἐφοβοῦντο μήπως τοῦτο ἦτο τέχνασμα πρὸς τελείαν καταστροφὴν τοῦ ἐτοιμορρόπου κτίσματος χωρὶς νὰ δοθῇ συνέχεια ἀνεγέρσεως, αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο ἐπισημῶς τῷ 19 π.Χ.

Δέκα χιλιάδες ἐργατῶν, μὲ χιλιάς ἀμάξας ἐχρησιμοποίηθησαν, προσέτι δὲ ἵνα μὴ βέβηλος χεὶρ τεθῆ ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἀδύτου, ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐκμάθουν τὴν τέχνην τοῦ λιθοξόου, τοῦ κτίστου καὶ τοῦ ξυλουργοῦ, χίλιοι ἱερεῖς, οἵτινες καὶ ἔφερον ἀρτιώτατα εἰς πέρας τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον¹, τὰ διάφορα ἔργα διήρκεσαν ὀκτῶ ἔτη, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα, τῷ 11 π.Χ. μόνον ὁ ναός, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς, ἦτο ἕτοιμος: Χρυσοποικίλος καὶ λαμπρότερος ἴσως τοῦ προγενεστέρου ἰου, τοῦ Σολομώντος, κατέθελε τοὺς συγχρόνους του. Ἄν καὶ ἡ κατασκευὴ του ὤφειλετο εἰς ἄνδρα Ἰδουμαῖον καὶ μὴ ἀποδεδειγμένης εὐσεβείας, ἐν τούτοις τὸ ἔργον του ὑπῆρξεν ἅγιον καὶ εἰς ἐνδειξιν τούτου ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔργου δὲν ἔβρεχε παρὰ μόνον τὴν νύκτα, διὰ νὰ μὴ καθυστερήσουν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὰ ἔργα. Ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις αὐτοῦ ἔγινε μόνον τῷ 62 - 64 μ.Χ. ἐπὶ Ἀλβίνου ἡγεμόνος καὶ βασιλέως Ἀγρίππα τοῦ Β', ὀλίγον πρὸ τῆς ριζικῆς καταστροφῆς του, τῷ 70 μ.Χ. ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Τίτου. Εἰς αὐτὸν τὸν ἡμιτελῆ ναὸν καὶ τὰς σκιερὰς στοὰς του, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν τὸν Ἰησοῦν συνοδευόμενον ἀπὸ τοὺς Μαθητὰς Του καὶ ἀπὸ πλήθη

1. Ἀρχιτέκτων τοῦ ἔργου, κατὰ τὸ Ταλμούδ, ὤρισθη ὁ Bava Ben Bota, ἱερεὺς καὶ μέλος τοῦ Συνεδρίου.

λαοῦ, νὰ διολισθαίνη ὡς σκιά, διαδίδοντα εἰς ὄλους τὰ θεῖα ρήματα τοῦ Ἐθαγγελίου.

Τὰς τραγικὰς ἡμέρας, ἃς ἔζησαν οἱ πολιορκημένοι κατὰ τὸν μοιραῖον πόλεμον κατὰ τοῦ Τίτου, δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν εἰς τὰς παραστατικὰς περιγραφὰς τοῦ Ἰωσήπου. Ἡ καταστροφὴ ἐγένετο πλήρης. Ὁ ναὸς δὲν ὑπῆρχε πλέον, ἀλλ' οὔτε καὶ συγκεντρωμένον Ἰουδαϊκὸν ἔθνος. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους ὀλοκληρώθη ἡ ἀνεπανόρθωτος Διασπορά. Παρ' ὅλα ταῦτα, τῷ 135 μ. Χ. νέα ἐπαναστάσις ἐπεχειρήθη ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βάρ Χολεβά, ἥτις μετὰ ἓν ἔτος κατεπνίγη εἰς τὸ αἷμα ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ. Τοῦτο ἐσήμανε καὶ τὸ τέλος τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς Ἰουδαϊκῆς πόλεως. Ἔχασε τὸ ὄνομά της, μετονομασθεῖσα εἰς Αἰλίαν—Καπιτωλίαν, καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ναοῦ, εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας, ἀνηγέρθη εἰδωλολατρικὸς ναὸς τοῦ Καπιτωλίου Διός, ἀπαγορευομένης αὐστηρῶς τῆς εἰσόδου εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὄχι μόνον εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν πόλιν.

Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ Ἅγιοι Τόποι ἔλαβον νέαν ἔντελῶς ἀξίαν, καὶ ὁ εἰδωλολατρικὸς ναὸς τοῦ Ἀδριανοῦ ἀντεκατεστάθη ὑπὸ ἐκκλησίας, ἑορταζούσης εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας¹.

Κατὰ τὴν ἀραβικὴν προέλασιν, τὸ ἱερόν τοῦ Σολομῶντος μετετράπη εἰς τὸ Haram-Ech-Sherif, ὅπου εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱεροῦ βράχου ἀνηγέρθη τὸ τέμενος τοῦ Ὁμάρ (634-644), τὸ Koubbet-Es-Saqrah (τοῦ τροῦλλου τοῦ βράχου), ἐν τῶν κομψοτεχνημάτων τῆς ἀραβικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Οὐσιαστικῶς τὸ ὄραϊον ὀκταγωνικὸν σημερινὸν κτήριο, τὸ κοσμούμενον μὲ τὰ θαυμαστὰ μωσαϊκά, εἶναι τὸ ἀνοικοδομηθὲν μεταγενεστέρως ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλ Μέλেক, διατηρήσαν ὅμως τὸ πρῶτον ὄνομά του. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτοῦ διεδόθησαν ἀνὰ τὸν καθολικὸν κόσμον οἱ πολυπληθεῖς περίκεντροι ναοί, τὰ λεγόμενα ἀντίγραφα τοῦ Παναγίου Τάφου, καὶ οὗς ἐσυνήθιζαν νὰ ἰδρύνουν τὰ στρατιωτικὰ Τάγματα τῶν Ναϊτῶν.

Ἐκτοτε πολλοὶ αἰῶνες παρήλθον. Αἱ περιπέτειαι τῶν Ἁγίων Τόπων εἶναι γνωσταί. Μέχρι σήμερον ἡ κατάστασις τοῦ Ἱεροῦ Βράχου παραμένει ἀμετάβλητος καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μωαμεθανῶν. Ἐλάχιστοι μόνον παλαιοὶ Ἰσραηλίται ἐξακολουθοῦν ἔστιν ὅτι νὰ θρηνοῦν, εἰρημαμένοι πρὸς τὸν ὀγκῶδη τοίχον ἀντιστηρίξεως, τὸν συγκρατοῦντα τὸ ἀνδρον τοῦ ἀπηγορευμένου Τεμένους. Ἴσως κάποτε αἱ θρηνωδία αὐτῶν καταπαύσων, καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι ἀπόρροια τῆς ἐπανεγκαταστάσεως εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ναοῦ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ κυρίων, ἢ ἴσως πιθανότερον, ὅτι ἡ ἐλπίς ἐξέλιπεν μὲ τὸν τελευταῖον φανατικὸν Ἑβραῖον.

1. Προκοπίου περὶ κτισμάτων V, 6.

III. ΠΗΓΑΙ ΠΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ὁ πολυπαθὴς λόφος τῆς Σιών, πάντοτε ἱερός, ἀλλὰ εἰς διαφόρους ἐκάστοτε πιστούς, ὑπέστη κατὰ καιροὺς τόσας καταστροφάς, ὥστε σήμερον, πλὴν τοῦ περιφήμου τοίχου ἀντιστηρίξεως οἰκοδομημένου διὰ τεραστίων ὀγκολίθων, ὅπου ἀκόμη οἱ σημερινοὶ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι θρηνοῦν τὰ παρελθόντα δεινά, οὐδενὸς ἄλλου ἀρχιτεκτονικοῦ τεκμηρίου διαθέτομεν. Τὰ οἰκοδομικὰ ὑλικά, καταλλήλως λαξευθέντα ἐπ'ἀνεχρησιμοποίηθησαν εἰς τὰ διάφορα διαδοχικὰ κτίσματα, χρησιμεύοντα ὡς πρόχειρον λατομεῖον λίθων καὶ δὴ τῆς καλυτέρας ποιότητος.

Πλὴν ἑνὸς κίονος τῆς βασιλικῆς (:) στοᾶς τοῦ Ἡρώδου, εὐρεθέντος ὑπὸ τοῦ Clermont-Ganneau περὶ τὰ τέλη τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, μονολίθου ὕψους 12.00 μ. καὶ διαμέτρου 1.75 δὲν γνωρίζω, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, ἄλλο τι.

Πρὸς μελέτην λοιπόν, ἔλλειπει κάθε ἀρχαιολογικοῦ πλαστικοῦ μνημείου κύριος ὁδηγὸς ἡμῶν θέλουν εἶσθαι τὰ διάφορα κείμενα. Καὶ ὡς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος μέχρι τῆς καταστροφῆς του ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, θὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, κυρίως τῶν Γ' Βασιλειῶν (κεφ. Ε' - Η') καὶ τὸ Β' Παραλειπομένων (κεφ. Γ' καὶ Δ') ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πλῆθος ἄλλων χωρίων, ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὰ ἱστορικά ἢ μὴ βιβλία ὧν δὲν γίνεται ἐπακριβὴς μνεῖα ἐνταῦθα.

Ἐν περιεργον, ὅσον καὶ ἄκρως δυσνόητον κείμενον, ὅπως τοῦ Ἰεζεκιῆλ (κεφ. Μ' κ. ἐξ.), ἐνθα μᾶς ἀφηγεῖται τὸ ὄραμά του, ἀναφέρεται εἰς ἕνα ἐντελῶς φανταστικὸν ναὸν, ὅστις ὁμως ἔχει πλεῖστα ὅσα κοινὰ μετὰ τοῦ τοῦ Σολομῶντος.

Ὁ προφήτης Ἐσδρας (Β' κεφ. Α', Γ' κ. ἐ.) καὶ ὁ Ἀγγαῖος (Β'. 4) μᾶς δίδουν μερικὰς πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Ζοροβάβελ, ἀλλὰ ταύτας πολὺ περιορισμένας, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ὅτι τὰ βιβλία τῶν Μακκαβαίων ἀναφέρουν διὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀγώνων ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰουδαίων.

Ἐν τέλει, δέ, ὅτι ἀφορᾷ τὸν ναὸν τοῦ Ἡρώδου, μοναδικὴ πηγὴ μας θὰ εἶναι τὰ συγγράμματα τοῦ Φλαβίου Ἰωσήπου, συγχρόνου τῶν αὐτοκρατόρων Βεσπασιανοῦ καὶ Τίτου, ὅστις παρέστη αὐτόπτης μάρτυς, ἂν ὄχι τῶν τελευταίων ἐργασιῶν ἐξωραϊσμοῦ του, ἀλλὰ πάντως τῆς καταστροφῆς του. Ἐπίσης ὁ ἴδιος συγγραφεὺς, διεξερχόμενος τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν του, δίδει διαφόρους πληροφορίας καὶ διὰ τοὺς προγενεστέρους ναοὺς. Εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν ἀναφέρονται διάφορα βιβλία τῆς Μίχνα, τῆς προφορικῆς παραδόσεως καὶ εἰς τὸν ναὸν εἰδικῶς ἀφιερωμένου βιβλίου τοῦ Ταλμούδ, ὑπαγομένου εἰς τὴν σειρὰν τῶν Kodachim (τῶν Ἱερῶν) ὑπὸ τὸ ὄνομα Middoth (Διαστάσεις) ἢ περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ναοῦ, ὡς καὶ τινες ἄλλαι πληροφορίαι ἐγκατεσπαρμένα εἰς ἄλλα βιβλία αὐτοῦ.

Ἐπίσης, κατὰ τοὺς εἰδικούς, καλὸν εἶναι νὰ συμβουλευθῆ κανεὶς καὶ τὸ Targumim ἢ τὴν ἁραμαϊκὴν παράφρασιν τῆς Βίβλου.

Τοῦ κειμένου τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' πολλάκις ἀφισταμένου τῆς εἰς ἔβραϊκὴν Παλαιᾶς Διαθήκης, καλὸν εἶναι νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του κανεὶς τὰς νεωτέρας κριτικὰς ἐκδόσεις αὐτῆς. Πάντως νομίζω ὅτι μία βαθυτέρα μελέτη τοῦ ζητήματος δέον ἀπαραιτήτως νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐρμηνείας τῶν ἔβραϊκῶν κειμένων.

Ἐκ τῶν νεωτέρων, μελετηταὶ ὑπῆρξαν πολλοὶ ἐλκυσθέντες ὑπὸ τοῦ ἄκρως ἐνδιαφέροντος θέματος, ὡς ἐγγίζοντος καὶ μάλιστα ἀπὸ τόσον κοντὰ τὰ τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Δὲν κάμνω παρὰ νὰ ἀναφέρω, ἐκ τῶν εἰς τὴν πρόχειρον βιβλιογραφίαν, ἣν παραθέτω εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης μελέτης, τὰ κυριώτερα, ἅτινα περιέχουν ἀναπαραστάσεις ἐπιστημονικῶς ἐξηγημένας, ὡς τοῦ Melchior de Vogüé «Le temple de Jerusalem», τὴν μνημειώδη Ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Τέχνης τοῦ G. Perrot καὶ Ch. Chipiez, ὅπου καὶ ἡ ἄκρως εὐσυνείδητος μελέτη καὶ ἀναπαραστάσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰεζεκιήλ. Ὅμοίως σύγγραμμα τοῦ Βενεδικτίνου Odilo Wolff, ὅστις ἐξετάζων ὅλους τοὺς διαδοχικοὺς ναοὺς καταλήγει νὰ δώσῃ μίαν ἀληθοφανῆ προοπτικὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρώδου. Πλὴν τῶν μονογραφιῶν, πλήθος συγγραμμάτων καὶ ἄρθρων εἰς περιοδικὰ, πραγματεύονται κατὰ καιροὺς τὸ ὑπὸ μελέτην θέμα.

IV. Η ΣΚΗΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ (ΕΞΟΔΟΣ ΚΕ' - ΚΖ', Λ' - ΛΑ')

Τὸ πρῶτον σπέρμα, ἀφ' οὗ ἔμελλε μετὰ τινὰς αἰῶνας νὰ ἐκπηδήσῃ πλήρως συγκεκριημένος ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, εἶναι κατὰ τὰς ἐν πλήρει μνηστηρίῳ συνδιαλέξεις τοῦ Ἰεχωβά μετὰ τοῦ Μωϋσέως, ἀποκαλυφθεῖσα Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου. Τὸ πρῶτον τοῦτο ἀρχιτεκτονικὸν κύτταρον, πρωταρχικὸς ναὸς προχείρως ἐγκατεστημένος, ὅπως ἀρμόζει εἰς νομάδας λαοὺς, ἠδύνατο νὰ ἀποσυντεθῆ καὶ μεταφερθῆ εὐκόλως ἀπὸ τῆς τέως εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ θέσιν.

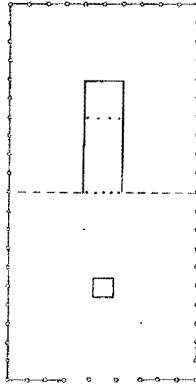
Τὸ πλήρες αὐτῆς συγκρότημα ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μερῶν: τῆς αὐλῆς ἢ περιαιλίου, τῆς Σκηνῆς καὶ τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, τρισυποστάτου διατάξεως ἐπανευρισκομένης ὡς βασικοῦ γνωρίσματος εἰς ὅλους τοὺς μετέπειτα ναοὺς. (Σχ. 2).

Ἡ αὐλή, διαστάσεων 50×100 πήχυων¹ περιεκλείετο κατὰ τὰς μεγαλυτέρας αὐτῆς διαστάσεις, ἦτοι πρὸς Β. καὶ Ν. ὑπὸ 20 στύλων 5 πηχ. ὕψους ἀπεχόντων ἀπ' ἀλλήλων ἀνά 2 πηχ. φερομένων ἐπὶ χαλκίνων βάσεων καὶ φερόντων ἀργυροῦς κρίκους μετ' ἀργυρῶν στελεχῶν, ἵνα ἀναρτηθῶσι καταλλήλως ἀπ' αὐτῶν ὀθόνιναὶ αὐλαῖαι. Ὅμοιοι στύλοι ἀλλὰ 10 τὸν ἀριθμὸν, ἔκλειον τὸν χῶρον πρὸς Δυσμάς, ἐνῶ πρὸς Α. ὅπου ἦτο καὶ ἡ εἴσοδος,

1. 1 πήχυς=0,48 ἕως 0,525 μ. Κατὰ μέσον ὄρον 0.50 μ.

ἀφίετο κατὰ τὸν ἄξονα διάστημα 20 πηχ. μὲ ἐκατέρωθεν τρεῖς στύλους σχηματίζοντας πτέρυγας ἀνὰ 15 πηχ. ἑκάστη. Ἡ εἴσοδος ἐσχηματίζετο ὑπὸ 4 στύλων ἀπὸ ὅπου ἀνηρτάτο βαρύτιμον παραπέτασμα ἐκ λεπτῆς βύσσου κεκλωσμένης, κεντητὸν δι' ὑακίνθου, πορφύρας καὶ κοκκίνου. Ὁ ὑπόλοιπος περίβολος, ἐκρύπτετο ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τοῦ κοινοῦ διὰ παραπετασμάτων (ἱστίων) ἐκ καθαρᾶς βύσσου εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς χρῶμα, ἀνηρτημένων ἀπὸ τῶν περιφερικῶν στύλων.

Τὸ οὕτω σχηματιζόμενον ὀρθογώνιον, παρουσιάζει ἀπλῆν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν 1 : 2. Εἰς τὸ ὀπισθεν ἥμισυ, τὸ πρὸς Δ. εὐρίσκειτο πεπηγμένη

Σχ. 2. Ἡ Σκηνὴ τοῦ
Μαρτυρίου. Κλίμαξ,
1 ἐκ.=20 πηχ.

(Od. Wolff. Der Tempel.
σελ. 39, σχ. 20).

ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, ἔχουσα τὸ μέτωπον αὐτῆς ἐπὶ ἐγκαρσίου ἄξονος καὶ οὔσα χονδρικῶς διαστάσεων 10×30 πηχ. ἀφήνουσα περὶ αὐτήν, ἐν σχήματι Π, πρὸς Β., Δ. καὶ Ν. ἓνα ἐλεύθερον χῶρον πλάτους 20 πήχεων.

Ἐάν καὶ ἡ θρησκεία τῶν Ἑβραίων οὐδόλωσ ἦτο, τοῖλάχιστον κατὰ τοὺς γνωστοὺς εἰς ἡμᾶς χρόνους, ἡλιολατρικὴ, ἐν τούτοις παρατηροῦμεν εἰς τὸν προσανατολισμὸν τῆς Σκηνῆς μίαν βαθυτέραν ἐπίδρασιν, πιθανῶς, ξένων εἰδωλολατρικῶν στοιχείων.

Πρὸς διαμόρφωσιν αὐτῆς ταύτης τῆς Σκηνῆς, μετεχειρίσθησαν σανίδας ἐκ ξυλείας ἀκακίας (ἀσήπτου) διαστάσεων μήκους 10 πηχ. πλάτους $1\frac{1}{2}$, καὶ πάχους, ἀγνώστου κατὰ τὰς Γραφάς, ἀλλὰ κατὰ Ἰωσήπον 4 δακτύλων¹ (*Ἰουδ. Ἀρχαιολ. III, 6, 3.). Ἐάν ὁ Wolff (op. cit.) προτείνει 1 πῆχυν, ἀποκλείνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς διαστάσεως τοῦ Ἰωσήπου, καθ' ὅτι μία τοιαύτη

1. 4 Δακτ.=1 παλάμη= $1/6$ πήχεως=8-9 ἐκ. μ.

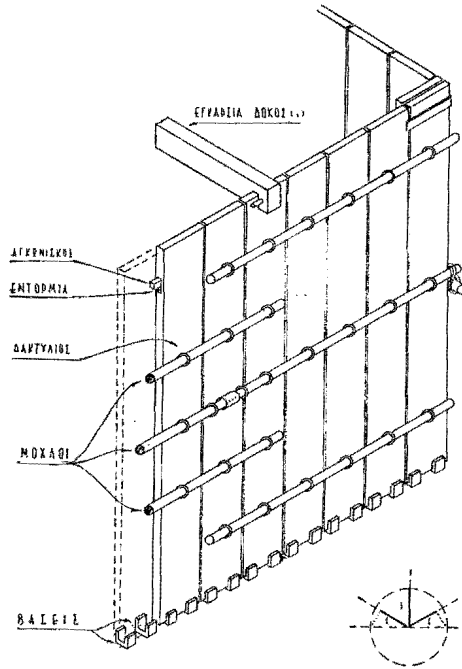
πασσυλοσανις ἔδει νὰ εἶναι εὐκόλως αἰρετή, καὶ ἐπομένως ἑλαφρά. Ἔχομεν δὲ κατὰ μὲν τὸν Wolff βάρους περίπου 2T, ἐνῶ κατὰ Ἰώσηπον μόνον σχεδὸν 400 χιλιογράμμων. Εἴκοσι τοιαῦται σανίδες εἰς τοὺς μακροὺς καὶ ἕξ πρὸς Διυσμάς, ἐσχημάτιζον ἐν ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον ἀνοικτὸν πρὸς Α. καὶ τὰ ἄνω. Εἰς τὰς γωνίας ὑπῆρχον πρὸς καλυτέραν στερεώσιν, ἀνὰ δύο κοιναὶ σανίδες συνηνωμέναι πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ στεφάνης εἰς τὸ ἄνω μέρος. Οὕτω δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡς εὐλογοφανεῖς τὰς ἀκολουθίους διαστάσεις τοῦ χώρου, μήκους 30, πλάτους 10 καὶ ὕψους 10 πήχεων. Αἱ σανίδες συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλας διὰ δύο ἀγκωνίσκων (γόμφων), κάτω δὲ ἐστηρίζοντο ἐπὶ δύο ἀργυρῶν βάσεων ἑκάστη.

Πρὸς γενικὴν σύνδεσιν αὐτῶν, ὑπῆρχον ἀνὰ πλευρὰν πέντε μοχλοὶ ἐκ ξύλου ἀκακίας, τῆς μόνης ἄλλωστε ξυλείας χρησιμοποιοηθείσης διὰ τὴν Σκηνὴν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὡς εὐκόλως ἐφισκομένης ἐπὶ τόπου καὶ ἄκρως ἀνθεκτικῆς. Οἱ μοχλοὶ οὗτοι, ἐπίχρυσοι, διήρχοντο διὰ χρυσῶν κρίκων, ὥστε ἐκ τῶν πέντε, ὁ μεσαῖος ἔφθανε ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, συναντῶν τὸν ἀντίστοιχον, διὰ ἔτι μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ συνέβαινε πρὸς τὰ ἔξω, διὰ νὰ μὴ παρεμποδίζον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Σκηνῆς. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἂν ἐπετυγχάνετο πλήρης στερεότης τοῦ συγκροτήματος, διότι αἱ ὑψηλαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν βάσιν σανίδες, παρὰ τὴν μεταξὺ των σύνδεσιν, ἦν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν στερεάν, δὲν θὰ ἠδύναντο, ὡς ἀποτελοῦσαι μίαν συνεχῆ ἐπιφάνειαν, νὰ μὴν ὑποστοῦν πτύχωσιν, καθ' ὅτι οὐδόλως ἦσαν πεπακτωμέναι εἰς τὸ ἔδαφος. Μία παραμικρὰ κροῦσις, ἢ πλεόν ἑλαφρὰ καὶ θωπευτικὴ πνοὴ ζεφύρου, θὰ ἤρχον διὰ νὰ ἐπιφέρουν τὴν σύμπτυσιν τοῦ συνόλου. Προτείνομεν τὴν ὑπαρξιν ἐγκαρσίων δοκῶν αἰτινες εἰς τὸ ἄνω μέρος, ἐκτεινόμενοι ἀπὸ τοιχώματος εἰς τοίχωμα νὰ προσέδιδον τὴν δέουσαν ἀκαμψίαν. Ἐσωτερικῶς οἱ ξύλινοι τοῖχοι ἦσαν ἐπενδεδυμένοι δι' ἐλασμάτων χρυσοῦ. (Σχ. 3).

Κατὰ τὸ κείμενον τῆς Ἐξόδου καὶ ἀναλογικῶς πρὸς τὸν ὑστερώτερον ναὸν τοῦ Σολομῶντος, δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὸ ἐσωτερικὸν εἰς δύο μέρη, ἄνισα, ὧν τὸ πρὸς Α. τετράγωνον 10×10 πηχ. ἦτο τὸ ἅδιον ἢ ἅγιον τῶν ἁγίων, καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τὸ ἅπλως ἅγιον ἢ κυρίως ναὸς (σημῶς). Μεταξὺ των, πρὸς διαχωρισμόν, ἐκρέματο βαρῦτιμον παραπέτασμα ὡς τὸ τῆς εἰσόδου τῆς αὐλῆς, ἀλλὰ πλεόν ἐκλεκτῆς ἔργασίας, μὲ κεντητὰς παραστάσεις Χερουβεὶμ. Ἦτο ἀνηρητὸν ἀπὸ 4 στύλων μὲ ἀργυρᾶς βάσεις, χρυσᾶ κιονόκρανα καὶ χρυσοῦς κρίκους, ἐπενδεδυμένων καθ' ὅλον τὸ ὕψος των διὰ φύλλων χρυσοῦ. Ἐπίσης ἢ εἰσοδος πρὸς τὸ ἅγιον, ἐφράσσετο δι' ὁμοίου παραπετάσματος ἀνηρητὸν ἀπὸ παρομοίων στύλων, ἐδραζομένων ἐπὶ χαλκῆς βάσεως. Κατὰ τι ἀνυψωμένον, ἴσως διὰ σχοινίων, ἐπέτρεπε τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν Λευιτῶν.

Πρὸς κάλυψιν τοῦ ξυλίνου παραπήγματος, ἐσχημάτισαν ἓνα ἐκτεταμέ-

νον τάπητα, λεγόμενον Mischkan, ὡς ἐξῆς: Συνήρουν χωριστὰ ἀνὰ πέντε λωρίδας 4 πηχ. πλάτους καὶ 28 πηχ. μήκους ὥστε νὰ μορφωθοῦν δύο μεγάλα τεμάχια 20×28 πηχ. Τὸ ἀρχικῶς στενὸν πλάτος τῆς λωρίδος τῶν 4 πηχ. δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸ μέγιστον ἀνοιγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεπαν οἱ ἴστοι τῶν νομάδων. Τὰ δύο αὐτὰ τεμάχια, συνήρουν κατὰ πλάτος διὰ 50 ὑακινθίνων (κυανῶν) ταινιῶν καὶ χρυσῶν κρίκων (πορπῶν), ὥστε αἱ τελικαὶ διαστάσεις νὰ εἶναι 40×28 πηχ. Τὸ βασικὸν ὑλικόν, ὡς καὶ διὰ τὰ παραπετάσματα, ἦτο ἡ καθαρὰ λεπτὴ κεκλωσμένη βύσσος, μὲ κεντήματα ἢ καὶ ἐνυ-

Σχ. 3. Λεπτομέρεια τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου.
(Πρωτότυπον σχέδιον).

φασμένης μορφῆς Χερουβεὶμ, ἐξ ὑακίνθου, πορφύρας καὶ κοκκίνου. Δι' αὐτοῦ τοῦ εὐμεγέθους τάπητος ἐκάλυπεν ἐσωτερικῶς τὸν χῶρον, ὥστε ἡ διάστασις τῶν 28 πηχ. νὰ διατίθεται κατὰ πλάτος ἐφαρμοζομένη εἰς τὴν ὀροφήν καὶ τοὺς δύο πλευρικοὺς μακροὺς σανιδοτοίχους, ἀφίνουσα καὶ ἐκατέρωθεν ἐν περιθώριον 1 πήχεως ἀπὸ τοῦ ἐδάφους διὰ νὰ μὴ ρυπαίνεται. Ἡ μεγαλύτερα διάστασις τῶν 40 πηχ., ἐτίθετο κατὰ μῆκος, ὥστε οἱ 10 πηχ. οἱ πλέον τῶν κατὰ μῆκος 30, νὰ καταπίπτουν καλύπτοντες τὸ βάθος τοῦ χῶρου (ἀλλὰ ἄνευ περιθωρίου 1 πηχ. ἢ ἐὰν τοιοῦτον περιθώριον λόγῳ τῆς συμμετρίας ὑπῆρχε, τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἔπιπτε πρὸς τὰ ἔμπροσ).

Τὸν βαρύτεμον αὐτὸν τάπητα φρόνιμον ἦτο νὰ τὸν ἀπομονώσουν ἀπὸ τὰς καιρικὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις, καὶ δι' αὐτὸ ὕφαιναν ἐκ τριχὸς αἰγός, ἔνδεκα λωρίδας 4×30 πηχ. ἃς συνήνωσαν ἀνὰ πέντε καὶ ἀνὰ ἕξ, διαστάσεων 20×30 καὶ 24×30 πηχ. Τὰ δύο ταῦτα τεμάχια συνέδεσαν ὡς καὶ προηγουμένως, διὰ 50 ταινιῶν ἐκατέρωθεν καὶ ἰσαριθμῶν χαλκίνων κρίκων. Ἡ δευτέρα αὐτῆ σκηνή, ἐτοποθετήθη ὡς καὶ ἡ προηγουμένη μὲ τοὺς 30 πηχ. ἐγκαρσίως, ἀλλ' ἐξωτερικῶς τοῦ σανιδοτοίχου, ἄνευ περιθωρίου ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ πιθανῶς νὰ ἐτανύθη καταλλήλως διὰ σχοινίων καὶ πασσάλων, ὡς καὶ σήμερον συνηθίζουσι οἱ νομάδες τῶν περιοχῶν ἐκεῖνων. Ἐν τμημα τεσσάρων πήχεων, τὸ ὁποῖον ἐπερίσσευε ἀνεδιπλώθη ὑπεράνω τῆς εἰσόδου ὥστε νὰ ἐσχημάτιζε εἶδος προσταγασματος, πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἢ καὶ προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ δευτέρα σκηνή ἦτο περατὴ εἰς τοὺς ὄμβρους, κατὰ τὰς στιγμὰς καταγιγῶν, ἐσχημάτισαν καὶ τρίτον περικάλυμμα ἐκ δερμάτων κριῶν, ἐρυθρῶς κεχρωσμένων καὶ ἐπὶ πλεον, τέταρτον ἐκ δερμάτων δελφίνων, τῶν ὁποίων δὲν καθορίζεται ὁ ἀριθμὸς,

Τὰ ἀνωτέρω ἀπετέλουσαν τὸ ἡμιμόνιμον μέρος τοῦ στοιχειώδους ναοῦ, ὅστις κυρίως ἐχρησίμευε διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, ἀποκειμένης μακρὰν τῶν βεβήλων διμμάτων, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων.

Διὰ τὸ αἰρετὸν μέρος, ἦτοι τὴν Κιβωτὸν καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ ἀντικείμενα, ἡ Ἔξοδος μᾶς μεταδίδει ἐπίσης λεπτομερῆ περιγραφὴν.

Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Κιβωτός, ἐν σχήματι κιβωτίου ἐκ ξυλείας ἀκακίας, διαστάσεων $2,5 \times 1, 5 \times 1,5$ πηχ. ἦτο ἐπενδεδυμένη διὰ φύλλων χρυσοῦ, φέρουσα εἰς τὸ ἄνω μέρος χρυσοῦν κυμάτιον. Δύο ξύλινοι μοχλοί, ἐπίχρυστοι, διήρχοντο διὰ χρυσῶν κρίκων, παραμένοντες μονίμως εἰς τὰς θέσεις των καὶ χρησιμεύοντες διὰ τὰς ἐκάστοτε μεταφορὰς. Ἐντὸς αὐτῆς, κατὰ τὴν Γραφήν, ἐφυλάσσετο ὁ ἐπὶ λιθίνων πλακῶν χαραγμένος Δεκάλογος, κατὰ δὲ τὸν Renan (op. cit., t. II, p. 159) τὸ ἐφῶδ μὲ τὸ Τουρίμ, καὶ Τουμίμ, ὁ χαλκοῦς ὄφρις καὶ μερικὰ τεραφίμ.

Ἄνω, ἐκλείετο διὰ χρυσαῆς πλακός, τοῦ ἠλασθητοῦ, $2,5 \times 1,5$ πηχ. φέροντος δύο ἀγάλματα Χερουβείμ ἐξ ἐλστοῦ χρυσοῦ εἰς τὰς δύο ἄκρας, ἅτινα ἐπεκτείνοντα τὰς πτέρυγὰς των, ἐσχημάτιζον ἓνα ἰδεατὸν θρόνον διὰ τὸν Ἰεχωβά, ὁπόθεν Οὗτος, ὅταν νεφέλη ἐκάλυπτε τὴν Σκηνήν, συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Μωϋσέως (Σχ. 4).

Πρὸ τοῦ καταπετάσματος, εἰς τὸν κυρίως ναόν, ἐτίθετο κατὰ τὸν ἄξονα τὸ θυμιατήριον, χρυσεπένδυτον, διαστάσεων $1 \times 1 \times 2$ πηχ. μὲ τέσσαρα κέρατα εἰς τὰς γωνίας. Ἐφερε δὲ περιμετρικῶς χρυσοῦν στέφανον ἐν εἴδει κυματίου. Ἦτο ἐπίσης αἰρετὸν διὰ μοχλῶν ἐπίχρυσων, διερχομένων διὰ τεσσάρων χρυσῶν κρίκων. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιερεὺς προσέφερε εἰς τὸν Θεὸν

εἰδικὸν θυμίαμα, ἀποτελούμενον ἐξ ἴσων μερῶν στακτῆς (:), ἀρωματικοῦ ὄνυχος, χαλβάνης, ἡδυσμοῦ καὶ διαφανοῦς λιβάνου, τοῦ ὁποίου μείγματος, θεωρουμένου ἁγίου, ἀπηγορεύετο ἢ χρῆσις εἰς τοὺς κοινοὺς πιστοὺς.

Πρὸς Β. αὐτοῦ ἴστατο ἡ τράπεζα προθέσεως, ἐκ ξυλείας ἀκακίας, ἐπίχρυσος, μὲ περιθώριον μιᾶς παλάμης καὶ δύο περιφερικὰ κυμάτια ἐκ χρυσοῦ. Ὅμοίως αἰρετή, ἐχρησίμευε διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς τοποθετησιν τῶν δώδεκα ἄρτων, συμβολιζόντων τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ (Σχ. 5).

Ἐναντι αὐτῆς, πρὸς Ν. τοῦ θυμιατηρίου, εὗρίσκετο ἡ περίφημος ἐπτάφωτος λυχνία, ὑπενθυμίζουσα τοὺς ἐπτὰ πλανήτας, τὰ ἐπτὰ ὄμματα τοῦ Κυ-

Σχ. 4. Παράστασις Χερουβείμ. Ἐλεφαντοστοῦν.
Ἄνασκαφαι Σαμαρείας.

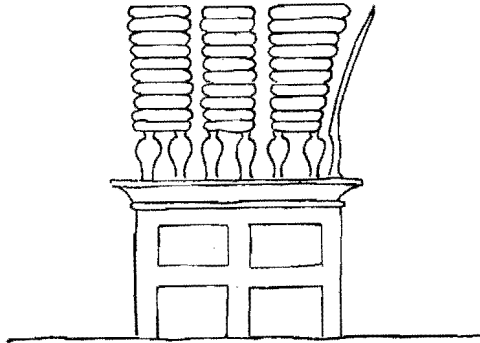
(W. F. Albright. The Archaeology of Palestine. Πίναξ 24).

ρίου, κατοπτεύοντος τὸν κόσμον. Εἰς τοὺς λύχνους τῆς ἐκαίετο ἐκλεκτὸν ἔλαιον, ἄτρυγον, καθαρὸν, κεκομένον. Πλῆθος βοθητηκῶν σκευῶν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, ὡς τρυβλίων, κυαθίσκων, σπονδειῶν κ.λ.π., ἐχρησίμευον διὰ τὰ καθέκαστα τῆς λατρείας.

Εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, εἰς τὸ μαθηματικὸν κέντρον τοῦ αἵθριου δηλ. τοῦ πρὸς ἀνατολὰς σχηματιζομένου ἀκαλύπτου χώρου, εἶχε τοποθετηθῆ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, τετραγώνου βάσεως 5×5 πῆχ. καὶ 3 πῆχ. ὕψους, ἐκ σκελετοῦ ἀκακίας μὲ τέσσαρα κέρατα, καὶ πλήρως κεκαλυμμένον

διὰ φύλλων χαλκοῦ. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κενόν, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους, ἦτο ἀνηρτημένη χαλκίνη ἐσχάρα ἀπὸ τεσσάρων κρίκων, ὅπου ἐκαίοντο αἱ θυεσσίαι. Διὰ τὴν μεταφορὰν ὑπῆρχον δύο μοχλοὶ ἐπενδεδυμένοι διὰ χαλκοῦ, μονίμως καὶ αὐτοὶ ἐγκατεστημένοι, διερχόμενοι διὰ τεσσάρων χαλκίνων κρίκων. Ὅλα τὰ διὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ σκευή ἦσαν χάλκινα, ὡς κρεάγραι, πυράγραι, πτύα κ.λ.π.

Μεταξὺ Σκηνῆς καὶ Θυσιαστηρίου εὗρισκετο χάλκινος λουτήρ ἐπὶ χαλκῆς βάσεως, περιέχων τὸ διὰ τοὺς καθαρμούς ἀπαραίτητον ὕδωρ, ὥστε οἱ ἱερεῖς πλύνοντες χεῖρας καὶ πόδας πρὶν ἢ εἰσελθῶν εἰς τὴν Σκηνὴν, ἀπέφευγον οὕτω τὸν βέβαιον θάνατον, ὅστις ἀναμένει τοὺς μαρούς, τοὺς πλησιάζοντας τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἀπαράσκει.

Σχ. 5. Αἰγυπτιακὴ τράπεζα προθέσεως
(Tell - el - Amarna).

(G. Perrot et Ch. Chipiez. Histoire de l'Art.
T. IV. σελ. 311.—De Vogüé. Le Temple. σελ. 33).

Τὸ σύνολον τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου μετὰ τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης καὶ πάντων τῶν ἐπίπλων, σκευῶν κ.λ.π. ἔπρεπε νὰ ἦτο ἀρκούντως ἐκθαμβωτικὸν διὰ τοὺς ἀπλοῖκούς νομάδας τῆς ἐρήμου. Θέλοντες νὰ ἐξευμενίσουν τὸν τρομερὸν Ἰεχωβά, ὅστις εἰς τὴν παραμικρὰν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐτιμῶρει διὰ φρικτοῦ θανάτου, πάντες οἱ δυνάμενοι ἔσπευσαν νὰ προσφέρουν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνωτέρω, εἰς ἕκαστος ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχεν. Τόση δὲ ἦτο ἡ προθυμία αὐτῶν, ὥστε ἐγένετο ἀνάγκη νὰ μὴ ἀποδέχωνται προσφοράς, ὑπερκαλυφθέντος συντόμως τοῦ ποσοῦ χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, βύσσου, πορφύρας, πολυτίμων λίθων κ.λ.π. βαρυτίμων πρώτων ὑλῶν, διὰ τὴν Σκηνὴν, τὴν Κιβωτὸν καὶ τὰ ἄμφια τῶν Λευιτῶν.

Τὴν γενικὴν ἐποπτείαν πάντων τῶν θαυμαστῶν ἔργων, ὁ Θεός, διὰ τοῦ Μωϋσέως, ἀνέθεσεν εἰς δύο μοναδικούς εἰς τὸ εἶδος τῶν τεχνίτας, τοὺς Βεσελεήλ, υἱὸν τοῦ Οὐρῖα καὶ ἔγγονον τοῦ Ὠρ, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα,

καὶ τὸν Ἑλιάβ, υἱὸν τοῦ Ἀχισαμάγ, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δάν. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ μόνα ὀνόματα τεχνιτῶν ἃ μᾶς διέσωσεν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, πρὶν ἢ μνημονεύσει τὸν ἄφθαστον εἰς ἰκανότητα Χιράμ ἐκ Τύρου, ὅστις μετὰ τινὰς αἰῶνας ἐπέπρωτο νὰ ἀναλάβῃ τὴν δημιουργίαν τοῦ μεγαλοργήματος τῶν Ἰσραηλιτῶν, τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος.

V. Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ Δαυὶδ καὶ τῆς περικαλοῦς Βηθσαβεέ, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰσραήλ, ὅλη ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἑνὸς μεγαλοπρεποῦς ναοῦ εἰς τὸν Κύριον, ἦτο ἤδη ἐτοιμὴ παρὰ τοῦ πατρὸς του. Ὁ Σολομών, ἐπωφελήθη τῆς ἀνανεώσεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Χιράμ, υἱοῦ τοῦ Ἀβιβάλ διὰ νὰ ζητήσῃ τὰς πρώτας ὕλας, ἃς ἀφειδῶς παρεῖχον αἱ κλιτεῖς τοῦ Λιβάνου, καὶ τὸ ἀντίστοιχον τεχνικὸν προσωπικόν, πρὸς ἐπεξεργασίαν αὐτῶν. Ὁ Τύριος ἡγεμὼν ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ τὴν ἀπαραίτητον ξυλείαν κέδρων καὶ κυπαρίσσω (πεύκης ;), ὡς καὶ τὰ πεπειραμένα τεχνικὰ πλαίσια τῶν καταλλήλων τεχνιτῶν, ξυλοκόπων, λιθοξόων, οἰκοδόμων, ξυλουργῶν, μεταλλουργῶν κ.λ.π. Πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν διὰ μὴ εἰδικευμένου προσωπικοῦ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ ἠγγάρευσε 30.000 ἐργάτας κατὰ τὸ πλεῖστον Χαναanaίους ἢ ἄλλους ξένους, βιοῦντας εἰς Παλαιστίνην, πιθανὸν δὲ καὶ Ἰουδαίους, ἐργαζομένους ἐκ περιτροπῆς εἰς Λίβανον ἀνὰ 10.000 κατὰ μῆνα, μετὰ τῶν εἰδικευμένων τεχνιτῶν τῆς Βίβλου, τῆς Γεβάλ ὡς ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων (Guebel). Ἐπίσης ἕτεροι 70.000 ἀχθοφόρων καὶ 80.000 λατόμων (λιθοξόων) ἐτέθησαν εἰς τὰς διαταγὰς 3.600 ἐπιστατῶν, πάντων κατοίκων τῆς Παλαιστίνης. Εἰς ἀντάλλαγμα, ὁ Σολομών, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πληρώσῃ 20.000 κόρους σίτου (πυροῦ) 20.000 κόρους κριθῆς, 20.000 βαίθ ἐλαίου κεκομένου καὶ 20.000 βαίθ οἴνου, ἑτησίως¹.

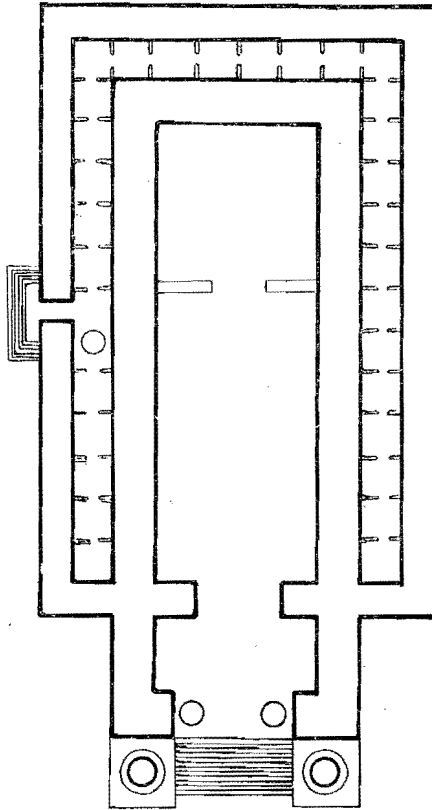
Ἐπὶ πλέον ὁ βασιλεὺς Χιράμ, προσέφερε διὰ νὰ διευθύνῃ ὅλας τὰς ἐργασίας, τὸν δμώνυμόν του ἀρχιτέκτονα Χιράμ ἢ Ἀδονιράμ, ἢ Χιράμ Ἀβί, (la Bible, par L. Segond, II Chron 2,14) ἐκ πατρὸς Τυρίου καὶ μητρὸς Ἰουδαίας, τῆς φυλῆς τοῦ Δάν ἢ τοῦ Νεφθαλίμ, εἰδὸτα «ποιῆσαι» ἐν χρυσίῳ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ἐν σιδήρῳ καὶ ἐν λίθοις καὶ ἐν ξύλοις καὶ ὑφαίνειν ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ ἐν τῇ βύσσῳ καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ καὶ γλίψαι γλυφὰς καὶ διανοεῖσθαι πᾶσαν διανόησιν» (B' Παραλ. Β' 14).

Τὴν ξυλείαν μετέφερον διὰ θαλάσσης ὑπὸ μορφὴν σχεδίας μέχρις Ἰόπ-

1. 1 κόρος=364, 4 λίτραι, 20.000 κόροι=7.300 Τόννοι. 1 βαίθ=36,44 λίτραι, 20.000 βαίθ=730 Τόννοι. 10 βαίθ=1 κόρος.

πης, καὶ ἐκεῖθεν διαλυομένην, τὴν ἀνεβίβαζον διὰ ξηρᾶς μέχρι τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἐπὶ τρία ἔτη κατειργάζοντο τὰ ὑλικά, ὥστε κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ νὰ μὴν ἀκουσθῆ ἦχος σφύρας ἢ πελέκεως ἢ ἄλλου τινὸς σιδηροῦ ἐργαλείου. Ἡ τελετὴ τοῦ θεμελίου λίθου ἐγένετο ἐπισήμως τὴν 2αν ἡμέραν τοῦ 2ου (;) μηνὸς Sivan (Ἰουνίου) τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ

Σχ. 6. Κάτοψις τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, Κλ. 1 ἐκ.=10 πχ.

(Benzinger. Hebraische Archäologie σελ. 215).

Σολομῶντος, ἦτοι τῷ 969 π.Χ. Αἱ ἐργασίαι διήρκεσαν ἑπτὰ ἔτη, ἦτοι ἐπερατώθησαν κατὰ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας του, καὶ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα δύναται νὰ θεωρηθῆ σχετικῶς μικρὸν ἂν ἀναλογισθῆ τις τὸν ὄγκον ἐργασίας ὄντινα ἀντιπροσωπεύουν οἱ τοῖχοι ἀντιστηρίξεως, διάφοροι ὑπόθλοιοι χώροι, οἱ χωματισμοί, τὰ κτήρια καὶ τέλος ἢ μεταλλουργικὴ καὶ χρυσοχοικὴ τέχνη.

Ἀρχικῶς, τὸ μᾶλλον ἀνώμαλον καὶ μὲ ἀποτόμους κάπως κλιτεῖς ὀροπέδιον τοῦ Μωρία, διεμορφώθη εἰς ὀριζόντιον ἐπίπεδον. Ἐπρεπε νὰ ἦτο ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον μὲ τὸν μέγαν ἀξονα ἀπὸ Α. εἰς Δ. καὶ διαστάσεων περίπου 200×400 μέτρων ἢ μᾶλλον κατὰ Wolff, 270×390 πήγεων. Ἐντὸς αὐτοῦ, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν περίβολον τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, ἔπρεπε νὰ ὑπῆρχεν ἕτερος περίβολος, ὃν ὑποθετικῶς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς παρουσιάζοντα διαστάσεις 100×200 πήγεων, περικλείων τὸν κυρίως ναόν, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ἡ μόνη πληροφορία εἶναι ὅτι συνέκειτο ἐκ τριῶν στρώσεων λίθων, φερουσῶν μίαν σειρὰν κεδρίων δοκῶν.

Πλήρης περιγραφή τοῦ ναοῦ τούτου δὲν δύναται νὰ γίνῃ, εἰμὴ μόνον ὅταν σχηματίσωμεν μίαν συνισταμένην ἐκ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, τῶν περιγραφῶν τῶν Γ' Βασιλ. ΣΤ', Β' Παρ. Γ', ὡς καὶ τῶν ὀδηγιῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ὄραμα τοῦ Ἰεζεκιήλ (Ἰεζ, Μ' - ΜΤ'). Πάντως δυνάμεθα κατ' ἀρχὴν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰ εἰς αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ἀναφερόμενα, εἰς τὰ ἀνωτέρω ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Σχ. 6).

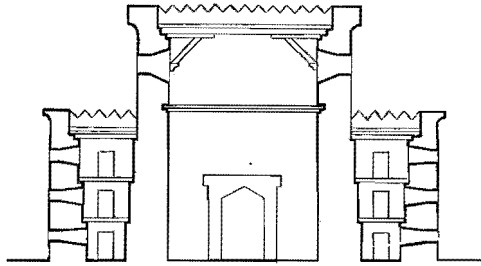
Εὐρισκόμενοι ἐνώπιον τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ναοῦ, καὶ χωροῦντες ἀπὸ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω, διερχόμεθα τὸν προθάλαμον (αἰλᾶμ) πλάτους 20 πήχ. καὶ βάθους 10, τὸν κυρίως ναόν ἢ σκηνὴν ἢ ἅγιον (ἐκάλ) πλάτους 20 πήχ. μήκους 40 καὶ ὕψους 30 πήχ., καὶ τέλος τὸ ἄδυτον ἢ ἅγιον τῶν ἁγίων (δεβίρ), σχήματος κύβου 20 πήχ. ἀκμῆς. Εἰκαστικῶς, ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Ἰεζεκιήλ, δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ὡς πάχος ἐξωτερικοῦ τοίχου 6 πήχ. Κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, ἐξωτερικῶς, ὁ ναὸς περιεβάλετο ὑπὸ τριπλῆς εἰς ὕψος σειρᾶς δωματίων, τῶν ὁποίων τὸ πλάτος κάτω ἦτο 5 πήχ. κερδίξον ἀνὰ 1 πήχ. εἰς τοὺς ὑπερθεν ὀρόφους καὶ ἐχόντων ἀντιστοιχῶς πλάτος 6 πήχ. καὶ 7 πήχ., μὲ ἐλεύθερον ὕψος ὀρόφου 5 πήχ. Ἡ κλιμακωτὴ πρὸς τὰ ἄνω ἐλάττωσις τοῦ πάχους τοῦ τοίχου, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς διεύρυνσιν τοῦ δωματίου, ἐχρησίμευε καὶ ὡς ὑποδοχὴ τῶν ἐγκαρσίων δοκῶν, ἵνα μὴ ἐξασθενῇ ἡ λιθοδομή, ἐκ τῶν ὑπὸ μορφὴν πακτώσεως ἐγκαθίσεων τῶν κεφαλῶν τῶν δοκῶν (Σχ. 7).

Ἡ μεταξὺ τῶν δωματίων κυκλοφορία ἐπετυγχάνετο, κατὰ τὰς ἀναπαραστάσεις, ὑπὸ μικροῦ διαδρόμου οὔτινος τὸ πλάτος περιλαμβάνετο εἰς τοὺς 5 πήχ., καθ' ὕψος δέ, διὰ ἐλικοειδοῦς κλίμακος εὐρισκομένης παρὰ τὴν πλευρικὴν εἴσοδον τῶν δωματίων, εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ ναοῦ. Πιθανῶς, ἂν καὶ ἡ σκοπιμότης τῶν δωματίων αὐτῶν εἶναι προβληματικὴ, νὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἀποθήκαι, θησαυροφυλάκια, γαρσοφυλάκια, ἢ καὶ ὡς προσωρινὰ κατοικίαι τῶν ἱερέων, ἴσως δὲ καὶ διὰ συμπαραμορτοῦντας λειτουργικοὺς καὶ τυπικοὺς σκοπούς. Λόγω ὅμως τῆς ὑπάρξεως τῶν δωματίων αὐτῶν ἢ διάνοιξις παραθύρων πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ, δὲν ἦτο δυνατὴ, παρὰ μόνον ὑπερθεν αὐτῶν. Συνεπῶς μόνον ὁ σηκὸς ἐλάμβανε φῶς ἐκ τῶν ἔξω καὶ τὸ ἄδυτον ἔμενεν ἄνευ οὐδενὸς ἀνοίγματος καὶ

ἐφωτίζετο μόνον ἐμμέσως ἀπὸ τῆς θύρας. Εἰς τὰ ὑπ' ὄψει παράθυρα, κικλιδῶματα ἤσφάλιζον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ πάσης παραβιάσεως.

Ἄν, ὅπως καὶ λογικόν, φανῆ κακὸν αἰσθητικῶς τὸ ὅτι ὁ σηκὸς ἦτο ὑψηλότερος κατὰ 10 πῆχ. τοῦ ἀδύτου, πρᾶγμα δικαιολογούμενον μόνον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὅπως καὶ διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἡρώδου, ὑπερῶον 10 πῆχ. ὕψους συντέεινε εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τοῦ κτηρίου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὁ Ἰώσηπος (Ἰουδ. Ἀρχαιολογία VIII, III, 2), μᾶς δίδει διαφόρους διαστάσεις. Ἐνῶ διὰ τὸ πλάτος καὶ τὸ γενικὸν ἐσωτερικὸν μήκος συμφωνεῖ μὲ τὰ ὑπὸ τῆς Παλ. Διαθήκης γραφόμενα, ἀντιθέτως ἀναβιβάζει τὸ ἐσωτερικὸν ὕψος εἰς 60 πῆχ. (τὸ Γ' Βασιλ. Γ' 2 κατὰ τοὺς Ο', ὁρίζει ἐσφαλμένως 25 πῆχ.) καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσογείου τοποθετεῖ ὑπερῶον ἐτέρων 60 πῆχ. ὕψους, ὥστε τὸ συνολικὸν ὕψος τοῦ ναοῦ νὰ ἀνέρχεται εἰς 120 πῆχ. Ἡ διαφορὰ ἀρκετὰ μεγάλη, ἐπέδρασε διαφοροτρόπως ἐπὶ τῶν διαδοχικῶν

Σχ. 7. Ἐγκαρσία τομὴ τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Κλ. 1 ἐκ.—20 πχ.

(Benzinger. Hebraische Archäologie, σελ. 215).

μελετητῶν. Οἱ πλεῖστοι οὐδόλως λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψει τοὺς τὸν Ἰώσηπον (Perrot et Chipiez, Benzing, Wolff, κ.λ.π.), τοῦναντίον ἄλλοι ὡς ὁ Paul Berto τὸν ἀκολουθοῦν ἐκ πεποιθήσεως. Καλὸν εἶναι νὰ δώσωμεν μᾶλλον πίστιν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καθ' ὅτι καὶ ἀρχιτεκτονικῶς μία τοιαυτὴ διάταξις, εἶναι μᾶλλον ἀπορριπτέα. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ πλευρικὰ δωμάτια, εἰς ἃ ὁ Ἰώσηπος δίδει βάσιν 5×5 πῆχ. καὶ ὕψος 20. Δυστυχῶς, αἱ καθαρῶς οἰκοδομικαὶ καὶ γενικῆς ἀρχιτεκτονικῆς πληροφορίαί μας, σταματοῦν ἕως ἐδῶ. Ἴσως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προστεθῆ ὅτι ὁ πυλὼν ἀνωθεν τοῦ αἵλαμ ὕψοῦτο εἰς 120 πῆχεις, ἀνευ ὅμως βεβαιότητος (Β' Παρ. Παρ. Γ' 4).

Ἀπὸ διακοσμητικῆς ὁμως πλευρᾶς, ὁ πλοῦτος τῆς διακοσμήσεως τοῦ Ναοῦ προῦξέει τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε νὰ κρίνεται σκόπιμος ἡ περιγραφὴ καθεμιᾶς λεπτομερείας καὶ κάθε ἀντικειμένου, σκοπὸν ἔχοντος τὴν ἀνάδειξιν τοῦ μεγαλείου τοῦ Βασιλέως τῶν Οὐρανῶν, καὶ ἴσως περισσότερον τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἡγεμόνος Σολομῶντος.

Ἐσωτερικῶς, πλὴν τῆς κεδρίνης ὀροφῆς, οἱ τοῖχοι ἔφερον ἐπένδυσιν ἐκ σανίδων κέδρου. Τὸ δάπεδον ἐκ ξυλείας κυπαρίσσου συνήρμησθε μετὰ τῆς ἐπενδύσεως, ὥστε οὐδαμοῦ νὰ διαφαίνεται ἡ λιθοδομή. Τὸ ξύλινον βάθος προσεφέρετο αὐτομάτως εἰς τὴν ἀνάγλυφον διακόσμησιν αὐτοῦ διὰ χρυσῶν ἐλασμάτων, παριστῶντων διακοσμητικὰ στοιχεῖα, εἰλημμένα ἐκ τοῦ φυτικού κόσμου, ὡς φοίνικας, κολοκύνθας, ἀνθη καὶ ἀνθοπλοκάμους (χαλαστά), καταλλήλως ποικιλλόμενα ὑπὸ ἀφθονίας πολυτίμων λίθων, κατὰ τὸ δοκοῦν. Αἱ ὀξεῖαι καὶ πολύχρωμοι ἀναλαμπαι αὐτῶν, ἔκαμνον νὰ ὠχρηῶ ἡ θερμὴ καὶ θωπευτικὴ ἀνάκλασις τοῦ χρυσοῦ τοῦ Φαρουίμ, διατρέχοντος τὸ ἤρεμον βάθος τοῦ σκοτεινοῦ, στιλπνοῦ κέδρου. Μεταξὺ κλάδων καὶ καρπῶν, παραστάσεις Χερουβεὶμ, συνέδεον τὸν νεότευκτον ναὸν μὲ τὰς αἰωνοβίους παραδόσεις τοῦ πελωρίου παραπετάσματος (Mishkan) τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, διότι πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ Δευτερονομίου, αἱ ἀνθρωπόμορφοι ἢ θηριόμορφοι αὐταὶ εἰκόνες οὐδόλως ἐθεωροῦντο ἀντιβαίνουσαι εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Δεκαλόγου.

Ξύλινος διαχωριστικὸς τοῖχος ἐμεσολάβει μετὰ τὸ σηκοῦ καὶ ἀδύτου, ἴσως 2 πηχ. πάχους (Ἰεζεκιήλ). Ὡς εἰκός, τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων ἦτο καὶ αὐτὸ ξυλεπένδυτον πανταχόθεν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον, ἐπὶ τοῦ κεδρίνου πλευρικοῦ σανιδώματος, ἐλάσματα χρυσοῦ βάρους 600 ταλάντων καὶ 50 σίκλων διὰ τοὺς ἥλους, ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν ἀμυθῆτου πλούτου. Ὅμοιως χρυσοῦν ἦτο καὶ τὸ ὑπὲρ τὸ ἄδυτον (;) ὑπερῶν (B' Παρ. Γ' 9).

Ὁ χρυσὸς ἔρρεε πανταχόθεν. Ἀκόμη καὶ τὸ δάπεδον ἔφερεν ἐγκολλητὰ χρυσᾶ κοσμήματα, ὥστε πᾶς ὅστις, ἂν ἦτο δυνατόν, θὰ ἔρριπτε βέβηλον ὄμμα ἐντὸς τοῦ ναοῦ, νὰ καταλαμβάνετο ὑπὸ ἱεροῦ δέους καὶ σεβασμοῦ.

Εἰς τὰ ἐγκάρσια τοιχώματα ἠνοίγοντο αἱ ἀπαραίτητοι θύραι. Ἡ τοῦ ἀδύτου ἐκ ξυλείας ἀγριελαίας μετὰ τοῦ πλαισίου καὶ τῶν θυροφύλλων ἦτο ὀλικοῦ πλάτους, τοῦ $\frac{1}{2}$ τοῦ πλάτους τοῦ ναοῦ ἢ 4 πήχεων. Ἐπὶ τῶν φύλλων αὐτῆς ἀνάγλυφα Χερουβεὶμ. μετὰ φοινίκων καὶ ἀνθέων, ἦσαν ἐπενδεδυμένα διὰ φύλλων χρυσοῦ. Ἐμπροσθεν αὐτῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου ἔπιπτε βαρὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ, ἀνηρημένον διὰ χρυσῶν ἀλύσεων, ποικιλόχρουν ἐκ βύσσου, ὑακίνθου, πορφύρας καὶ κοκκίνου, πολυπτυχον, μὲ τὰς θυρικὰς παραστάσεις τῶν Χερουβεὶμ.

Ἡ ἐξώθυρα, μετὰ τὸ αἰλάμ καὶ ἐκάλ, μὲ πλάσιον ἕξ ἀγριελαίας, εἶχεν ἕκτασιν θυροφύλλου ἐκ δύο μόνον κεδρίνων σανίδων, πιθανῶς πτυκτῶν, ὀλικοῦ πλάτους τοῦ $\frac{1}{4}$ τοῦ πλάτους τοῦ ναοῦ ἢ 5 πηχ., μὲ τὰς αὐτὰς παραστάσεις Χερουβεὶμ καὶ τὴν αὐτὴν πολυτέλειαν ἐμφανίσεως. Πρὸς μεγαλυτέραν δὲ μεγαλοπρέπειαν, οἱ στροφεῖς τῶν θυρῶν ἦσαν ἐκ καθαροῦ ὀλοσώμου χρυσοῦ. Τὸ αἰλάμ, ὁ πρόδομος, δὲν ἀναφέρεται οὐδαμῶς ἂν εἶχε θυροφύλλα.

(Συνεχίζεται)